

International Journal of Social Sciences

ISSN: 2587-2591

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.14.11>

Volume 7/2

2023 p. 183-198

**KIRŞEHİR TÜRKÜLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ: NEŞET ERTAŞ ÖRNEĞİ**

**ANALYZING KIRŞEHİR FOLK SONGS IN TERMS OF VALUES
EDUCATION: NEŞET ERTAŞ EXAMPLE**

Gülden Filiz ÖNAL *

Hamit ÖNAL **

Ozan GENÇ***

ÖZ

Bu çalışmada, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Türk Halk Müziği repertuarında kayıtlı Kırşehir yöresine ait türküler (kırık hava) Milli Eğitim Bakanlığı'nın "Değerler Eğitimi" çerçevesinde incelenmiştir. Çalışmanın amacı, Kırşehir adına kayıtlı 61 türküden, kaynak kişisi Neşet Ertaş olan türkülerin sözlerinde yer alan değerlerin, müzik eğitiminde kullanılabilirliğini belirlemektir. Bu amaçla "Adalet", "Dostluk", "Dürüstlük", "Öz Denetim", "Sabır", "Saygı", "Sevgi", "Sorumluluk", "Vatanseverlik" ve "Yardımseverlik" gibi değerlerin türkülerde yer alma durumu analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda türkülerin tamamına yakınında sevgi değerine yer verildiği ve bu değer diğer değerlerle birlikte işlendiği tespit edilmiştir. Bu çalışmada doküman analizi yöntemi ve kültür analizi deseni kullanılarak sözlü kültürümüzde önemli bir yeri olan türküler, değerlere yer verilme durumunu ortaya çıkarmak üzere betimsel olarak analiz edilmiştir. Çalışmanın örneklemine, sevgi değeri ile birlikte işlenen diğer değerler ve kaynak kişisi Neşet Ertaş olan altı türkü oluşturmaktadır. Sonuç olarak ise, müzik eğitimi ders kitaplarında değerler eğitiminde kullanılmak üzere türküler daha fazla yer verilebileceği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu sonuçtan hareketle; milli kültürümüzün önemli öğelerinden olan türkülerin eğitim amaçlı olmak üzere müzik ders kitaplarında daha fazla kullanılması, bu ve benzeri çalışmaların her yöre için yapılarak türkülerin gün yüzüne çıkmasına ön ayak olunması ve başta yöre kültürüne hâkim araştırmacılar olmak üzere alanla ilgili çalışma yapanların bu konu üzerinde

---

* Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Müzik Eğitimi, E-mail: filizonal@gazi.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5140-8298, Ankara, Türkiye.

** Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Müzik Eğitimi, E-mail: hamitonal@gazi.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6990-5279, Ankara, Türkiye.

*** Kültür ve Turizm Bakanlığı Samsun Devlet Opera ve Balesi, E-mail: ozangenc2017@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2073-1081, Samsun, Türkiye.

daha fazla durması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Kırşehir, Türkü, Söz, Değerler Eğitimi, Sevgi, Neşet Ertaş*

ABSTRACT

In this study, folk songs (kırık hava) from the Kırşehir region is recording in the Turkish Folk Music repertoire of the Turkish Radio and Television Corporation were examined within the framework of the "Values Education" of the Ministry of National Education. The aim of the study is to determine the usability of the values contained in the lyrics of folk songs, whose source person is Neşet Ertaş, from 61 folk songs registered on behalf of Kırşehir, in music education. For this purpose, the situation of the inclusion of values such as "Justice", "Friendship", "Honesty", "Self-Control", "Patience", "Respect", "Love", "Responsibility", "Patriotism" and "Benevolence" in folk songs has been analyzed. As a result of the analysis, it has been determined that the value of love is included in almost all of the folk songs and this value is processed together with other values. In this study, document analysis method and culture analysis pattern were used. Folk songs, which have an important place in our oral culture, have been analyzed descriptively to reveal the situation of giving place to values. The sample of the study consists of six folk songs that are processed together with the value of love, other values and the source person is Neşet Ertaş. As a result, it has been found that folk songs can be given more field in music education textbooks to be used in values education. Based on this result; folk songs are an important part of our national culture. They should be used more in music textbooks for educational purposes. Similar studies should be done for each region. Folk songs should be brought to light. It is recommended that researchers, especially those who are familiar with the local culture, and those who work in the field should focus more on this issue.

Key Words: *Kırşehir, Folk Song, Folk Song Lyric, Values Education, Love, Neşet Ertaş*

Giriş

Değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilkeler ya da inançlardır (Kurudayıoğlu ve Çakıcı, 2013, s. 44).

Değerler, bir toplumun elde etmek istediği güzel tutumları ve davranışları kapsayan ideal düşünce ve davranış kalıplarıdır. Bir toplumun hem ilham kaynağı hem de anlamıdır. Bir toplumun anlamlılığı iyi düşünce ve davranışları yaşatmasıdır ki, bunu sağlayan eylemlerimiz de değerlerdir (Turan ve Ulusoy, 2014, s. 5).

Değer kavramı TDK Güncel Sözlükte ise farklı disiplinlere ait tanımlarla karşımıza çıkmaktadır:

- Bir Őeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir Őeyin değdiği karŐılık, kıymet.
- Bir Őeyin para ile ölçülebilen karŐılıėı, bedel, kıymet, paha, valör.
- Üstün nitelik, meziyet, kıymet.
- Üstün, yararlı nitelikleri olan kimse.
- Felsefede, kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren Şey.
- Matematikte, bir deėiŐkenin veya bilinmeyenin sayı ile anlatımı.
- Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi ögelerin bütünü (TDK).

Bir toplumun ilerlemesi ancak sahip olduğu milli ve kültürel değerlere sahip bireyler yetiŐtirmesine bağlıdır. Çünkü değerlerin önemini kaybettiği sinyalleriyle birlikte toplumlarda pek çok sorun ortaya çıkar. Örneğin terörle mücadele etmek zorunda kalan toplumlarda vatanseverlik, rüŐvet ve yolsuzlukla boėuŐan toplumlarda dürüstlük, aile kurumunun ciddi Şekilde zarar gördüğü toplumlarda aile birliğine önem verme, yoksullukla savaŐan toplumlarda ise alıŐkanlık ve sorumluluk değerlerine ihtiyaç duyulduğu gözlenmektedir (Akyol, 2017, s. 377). Yapılan bibliyografya çalıŐmalarında da görüldüğü gibi; toplumlarda hangi değerler yok olmaya baŐladıysa o dönemlerdeki çalışma konuları da bu yönde yoėunlaŐmaktadır.

Değerler, insan hayatında evrensel bir amaç oluŐturabilecek kadar vazgeçilmez olan Őeydir. Bununla birlikte yaŐamı sürdürmek için olduğu kadar yaŐamı anlamlandırmak için de kaçınılmaz olgulardır. Değerler “yarar değerleri” ve “yüce değerler” olarak tasnif edilmektedir. Yarar değerleri insanın yaŐamını uygun koŐullarda sürdürmesini sağlayan değerlerdir. Yüce değerlerde ise ahlaki ve estetik değerlere yönelmek, o alanlarda etkin olmaktır (Timuçin, 2005, s. 11-12).

Her toplumun kendine has değerleri olduğu gibi bir de tüm insanlığın ortak değerleri vardır. Bu değerler evrensel değerlerdir ve tüm toplumlar tarafından kabul grrlir. Dünya üzerinde birbirinden farklı coğrafyalarda farklı inanç, kültür ve anlayıŐla varlıklarını sürdüren çok sayıda insan toplulukları vardır. Bu topluluklar yaŐadıkları Őartlar altında kendi toplumsal değerlerini oluŐturmuŐlardır. Bu değerlerin başka toplumlar tarafından kabul görmesi ise evrensel değerlerle uyumluluğuna bağlıdır. Bu değerlerin tekrar hatırlatılması ve kiŐisel davranış sistemi içerisine katılması gereklidir. İŐte bu süreçte eğitim-ğretim sistemi devreye girmelidir ve bu değerler eğitim-ğretim yoluyla aktarılmalıdır. Pek çok ders aracılığıyla verilebilecek olan değerler özellikle alanımız olan müzik derslerinde türkülerle, marŐlarla ve halk aŐıklarının yaŐam biçimleriyle verilmelidir (Kova, 2014, s. 176).

Değerler, temel insan özelliklerini oluşturan ve hayatın akışında karşı karşıya olduğumuz sorunlarla uğraşırken harekete geçmeye olanak sağlayan gücün önemli bir kaynağıdır. Kuşkusuz bir toplumun geleceği, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri kendi yetkinlikleri ile kucaklayan insanlarına bağlıdır. Bu nedenle, eğitim sistemimiz her üyenin uygun ahlaki kararlar alma ve davranışlarında gösterme yetkinliğine sahip olmasını sağlamak için hareket eder (MEB, 2018).

Yılmaz'a göre;

- Değerler, öğrenilebilir ve öğretilir olgulardır. Doğuştan getirilmezler ve her insanda aynı değildirler. Bu anlamda değerler, eğitimin ve terbiyenin bir konusudur. Bireylerin toplumsal değerlere uygun davranmasını sağlamak ancak değerler eğitimi ile mümkün olur.
- Değerler, insana özgüdür, insanı insan yapan ve onu diğer canlılardan ayıran nitelikler taşırlar. İnsanın diğer canlılardan farkının farkına varması önemli bir aşamadır. İnsan olmanın farkına varmanın bir yolu da değerler eğitiminden geçer (2014, s. 15-16).

“Değerler, toplumu oluşturan bireylere, nelerin önemli olduğunu, nelerin tercih edilmesi gerektiğini ve kısaca nasıl yaşanması gerektiğini belirtir. Eğitim kurumlarının genel hedefleri olarak; adil olma, yaratıcı olma, girişimci olma gibi birçok değeri içerdiği görülmektedir. Eğitim kurumları bunlar ve benzeri değerler ile öğrencilere nelerin önemli olduğunu ve nasıl yaşanması gerektiği konusunda rehberlik eder” (Akbaş, 2008, s. 10). Bu sayede, eğitim yoluyla sadece akademik olarak başarılı değil; aynı zamanda milletin kendi öz değerlerine, tarihine, inancına ve kültürüne uygun bir eğitim sistemi inşa edilerek, evrensel ve millî değerlere sahip nesiller yetiştirmek üzere ideal toplumların oluşabilmesine katkı sağlanmış olacaktır.

Değerlerin önemli bir özelliği de, doğuştan kalıtsal olarak bireyle birlikte gelmeyip yaşamın içinde kazanılmasıdır. Birey, ileriki dönemlerde kişiliğini, bakış açısını, davranışlarının yönünü belirleyecek, onun tanınmasında temel ölçütler olarak işlev görecek değerleri yaşarken kazanır. Bu yüzden bireyin belirli değerlerin farkına varması, benimsemesi ve kişiliğine mal ederek davranışları ile sergilemesi başlı başına bir eğitim sorunudur. Buna kısaca değerler eğitimi denilmektedir (Yeşil ve Aydın, 2007; Yazıcı, 2006).

Değerler Eğitimi: Değerlerin, eğitim kurumlarında planlı ve programlı etkinlikler yoluyla bireylere kazandırılma sürecidir (Karagöz, 2013, s. 7).

“Dünyada Değerler Eğitimi, Yaşayan Değerler Eğitim Programı (YDEP) adı altında 1995 yılında Birleşmiş Milletlerin 50. yıl dönümü kutlamaları için Brahma Kumaris'in hazırladığı uluslararası bir proje olarak uygulanmaya başlanmıştır. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) tarafından desteklenen bu eğitim, tüm dünya eğitimcilerinin ortak olduğu "Yaşayan Değerler Eğitimi" adlı bir eğitimdir.

Demokrasi, adalet, özgürlük gibi evrensel değerlerin öğrencilere kazandırılmasında telkin yolu değil, ‘etkinlik temelli’ yaklaşımlar yaygın olarak kullanılmıştır. Ayrıca değerler eğitimine yönelik farklı yaş grubundaki öğrenci ve öğretmenler için materyaller geliştirilmiştir. “Daha iyi bir dünya için değerlerimizi paylaşalım” isimli bu proje; iş birliği, özgürlük, mutluluk, dürüstlük, sevgi, alçak gönüllülük, barış, saygı, sorumluluk, sadelik, hoşgörü ve birlik olarak 12 evrensel değere odaklanmıştır. YDEP, Mart 2000’de 64 ülkede 1800 okulda uygulanmaktaydı (MEB, 2018). Ülkemizde Değerler Eğitimi 18. Milli Eğitim Şurası Kararlarına uygun olarak 2010’da yayımlanan “İlk Ders Genelgesi” ile iyi karakterli bireyler yetiştirmek, temel değerleri pekiştirmek, çocukların kendilerine ve topluma yararlı olacak temel değerleri psikolojik, bilişsel ve sosyal gelişimlerine uygun olarak kazanmalarını sağlamak amacıyla uygulanmaya başlanmıştır” (Arıcı ve Er, 2017, s. 20).

MEB’e göre (2018) değerler; sahip olduğumuz inanışlar, tarihsel geçmişimiz, aile yapımız, kültürümüz ve içinde yaşadığımız toplum tarafından şekillendirilmektedir. Kişinin değerleri; aldığı kararları, seçimlerini, davranışlarını ve yaşadığı toplumdaki insanlar üzerindeki etkisini belirler. Diğer taraftan, okulların ve müfredatların, sosyal davranışı etkileyerek öğrencilerin değer sistemlerinin gelişimine katkıda bulunduğu söylenebilir. Okuldaki etkinlikler ve öğretim programı, öğrencilere, değerlerini, belirli değerleri birey olarak ve toplumun bir üyesi olarak davranışa dönüştürmek için ihtiyaç duydukları becerileri geliştirmeleri için yardımcı olur. Böylece toplumu oluşturan bireylerin kimlik oluşumu için en doğru temeller atılmış olur.

Okullarda yürütülen öğretim etkinlikleri genel olarak birçok alan ve konuyu kapsar. Bu alanlarından birisi olan müzik “bireyin kimlik kazanmasında ve kişilik geliştirebilmesinde önemli rol oynar” (Toptaş ve Güler, 2016, s. 2). Bu görüşten hareketle müzik eğitimi de “bireye kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli müziksel davranışlar kazandırma, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli müziksel değişiklikler oluşturma ya da bireyin müziksel davranışlarını, kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak değiştirme veya geliştirme süreci” (Uçan, 2005, s. 30) olarak açıklanabilir. Öğrenme alanlarından bilişsel, duyuşsal ve devinışsel yaklaşımların tümünü kapsayan ve bu yönü ile her disiplinin önemli bir parçası olan müzik eğitimi, kültürümüzün en önemli temsilcilerinden olan türkülerimizin gelecek nesillere aktarılması yönü ile oldukça önemli bir rol üstlenmektedir.

Ayrıca, müfredatta yer alan değerler ayrı bir program veya öğrenme alanı olarak görülmemiş, aksine tüm eğitim sürecinin nihai amacı ve ruhu olarak kabul edilmiştir (MEB, 2018).

Müzik; gerek sanat gerekse bilim yönüyle zengin bir çeşitlilik gösterir. Bir müzik eseri sadece belli bir ses sistemine bağlı bir sanat eseri değil; işlediği konusu, dili, tarihi ve edebiyatı gibi milli kültürümüzü yansıtan değerlerden birisidir. Başka bir yaklaşımla, üretimi aşamasında yaratıcısı (besteci) ve yorumcusu ile bireysel olduğu kadar, tüketim

aşamasında hitap ettiği hedef kitleler için de toplumsal bir rol üstlenmektedir. Müzik eserleri, sadece bir ses sistemine değil, etnolojik bir yapıya bağlı sosyal davranışlara dayanır. Pek çok müzik ürünü, bir toplumun kimliğini oluşturan kültürün, simgeler ve davranış biçimleriyle dışa vurumudur (Kaplan, 2005, s. 61).

İnsanoğlu günlük hayatın akışında isteyerek ya da istemeden müzikle hep iç içedir. Sabah evden çıktığı andan itibaren özel ya da toplu taşımalarda çalan müzikler, akşam eve gidince radyo ve televizyonlarda yayınlananlar, her türden günlük ihtiyaçlarımızı karşılamak üzere girdiğimiz alışveriş mekânlarında çalan arka plan müzikleri, cep telefonlarında çalan müzikler, kapı ve okul zilleri olmak üzere pek çok şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Müzik eserlerini besteleyen, yorumlayan ya da icra eden kişiler, ürünlerini ya da icralarını sunacakları kişilere direkt ya da dolaylı yollarla iletirler. Bu sayede müziği üreten ya da sunan kişilerin anlatmak istedikleri duygu ve düşüncelerini paylaşmaları, sesli, görüntülü ya da canlı olarak direkt aktarım olarak sağlanır (Kınık, 2011, s. 140).

“Bozkırın Tezenesi” olarak adlandırılan ve abdallık geleneğinin son ustalarından/temsilcilerinden biri olarak nitelendirilen Neşet Ertaş, UNESCO tarafından “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” kapsamında, yaşayan insan hazinesi olarak kabul edilmiş, farklı ideolojik ve kültürel kesimlerin kabul ettiği ortak bir değerdir.

Abdallar, kendilerine has ürettikleri yorumları ile yarattıkları zengin kültür ve müzik medeniyetinin en önemli temsilcilerindedir. Yaşantı tarzları, toplumsal ilişkileri, inanç sistemleri gibi farklı yaklaşımları, havalandırdıkları sanatlarının ana kaynağıdır. Ulu Abdallar soyundan Muharrem Ertaş’ın ozan oğlu Neşet Ertaş, üretimleri, saz - ses tekniği ve müziğe kazandırdığı boyut ile böylesi büyük bir sanat topluluğunun piridir. Hak ve halk âşıklığı yolunda bir Bektaşî ozan olarak, Garip mahlası ile saf ve temiz bir Türkçe içerisinde havalandırdığı türkülerinde hep sevgi, saygı, kardeşlik, birlik, beraberlik, hoşgörü, akıl, bilgi ve bilime saygı gibi kavramları işleyerek daima Hak’tan aldığını sanat yoluyla halka iletmiştir. Ülkemiz müzik kültürünün en seçkin örnekleri arasında yer almış birbirinden değerli eserleri onun görkemli sanatının birer yansımalarıdır (Parlak, 2012, s. 3).

Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bütün bu görüşlerden hareketle insan hayatının her anında yer alan müzik disiplinine ait bu çalışmada; özelde bireysel genelde toplumsal kimlik bilinci oluşturmak amacıyla çalışmamızın temelini teşkil eden sözlü kültürel unsurlardan olan türkülerimizde yer alan pek çok değer Kırşehir Türküleri üzerinden ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaçla; TRT Türk Halk Müziği repertuarında kayıtlı Kırşehir yöresine ait kırık hava türündeki 61 türkünün kaynak kişisi Neşet Ertaş olan 6 türküde, MEB 2018 öğretim programında yer alan değerler çerçevesinde ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Çalışma,

milli değerleri özümsemiş, evrensel değerleri benimsemiş bir neslin yetiştirilmesinde; sevgi, saygı, barış, hoşgörü, adalet ve eşitlik gibi mesajlar veren türkülerin temel değerler açısından incelenmesi ve bireylere kazandırılması amacıyla eğitim amaçlı kullanılabilirliğinin belirlenmesi bakımından önemlidir.

Yöntem

Bu alışma doküman analizi yöntemi ve kültür analizi deseninde hazırlanmış nitel bir araştırmadır. Yıldırım ve Őimşek'in Hancock'tan aktardığına göre kültür analizi bireysel algı ve davranışın olduğu kadar toplumsal davranış, yapı, işleyiş, değerler, normlar gibi kültürel ögelerin tanımı ve analizi üzerine odaklanmaktadır. Sözlü kültürümüzün önemli bir parçası olan türküler, değerlere yer verilme durumunu ortaya çıkarmak üzere doküman analizi yöntemiyle betimsel olarak analiz edilmiştir. Elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenmiş, yapılan açıklama ve yorumlar ile sonuçlara ulaşılmıştır (Yıldırım ve Őimşek, 2013, s. 256).

Evren ve rneklem

Araştırmanın evrenini TRT Türk Halk Müziği repertuarında Kırşehir yöresine kayıtlı türküler, örneklemini ise tespit edilen 61 türküden kaynak kişisi Neşet Ertaş olan ve MEB'nın 2018 ğretim programlarında yer alan değerlerin işlendiği tespit edilen "seher vakti çaldım yârin kapısını, cahildim dünyanın rengine kandım, vatanım memleketim bu mutlu günde/saygı duyarım, anavatanımsın baba yurdumsun, yolcu, dinle sana bir sözüm var isimli 6 türkü oluşturmaktadır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde TRT Türk Halk Müziği sözlü eserler repertuarında Kırşehir yöresine ait kırık hava türünde 61 türküden, kaynak kişisi Neşet Ertaş'a ait olan 6 türkü, sözleri MEB'nın 2018 ğretim Programlarında yer alan değerlerin bulunma durumlarına göre ele alınmıştır. Araştırmada, türkülerin tamamına yakınında sevgi/aşk değerine rastlanmıştır. Sevgi/aşk değeri kimi türküde İlâhi aşk, kimi türküde sevgiliye kimi türküde anaya, evlada, kimi türküde de vatan sevgisi olmak üzere çoğunlukla da başka değerlerle i içe işlenmiştir. Bu veriden hareketle çalışmanın örneklemini oluşturan 6 türkü, sevgi değeri ve beraberinde işlenen diğer değerler şeklinde sentezlenerek aktarılmaya çalışılmıştır.

Sevgi ilgi demektir, saygı demektir, hoşgörü demektir, sabır demektir. Kısacası beraberinde getirdiği birçok olumlu duygu durumuyla birlikte bireysel ve toplumsal boyutta koruma, birlik ve güven gibi kavramlarla bir arada işlenir.

Fromm (1994, s 14, 31) sevgiyi, "Kendini tanımış, olumlu kişilik yapıları geliştiren, bilgi, yaratıcılık, üretkenlik, açılarından belli bir olgunluğa erişmiş kimseler tarafından kendi bütünlüğünü ve bireyselliğini koruyarak gerçekleştirilen bir birliktir" şeklinde

tanımlayarak; gerçek sevginin ilgi, sorumluluk, saygı ve bilmek ile sıkı sıkıya bağlı olduğunu vurgulamaktadır.

Sevgi/aşk değeri, İlâhi aşk özelinde ele alınan “Seher Vakti Çaldım Yârin Kapısını” isimli türküde şöyle dile getirilmiştir (Erişim 1):

Seher vakti çaldım yârin kapısını (aman aman aman)
Baktım yârin kapıları sürmeli (aman aman aman)
Boş bulmadım otağının yapısını (aman aman aman)
Çıka geldi bir gözleri sürmeli

Bağlantı:

Aslanım eller eller
Kokuyor güller güller
Ne bilsin eller eller
Perişan haller ey

Açtırdım kapıyı girdim içeri (aman aman aman)
Aklımı başımdan aldı o peri (aman aman aman)
Dedim sende buldum halis gevheri¹ (aman aman aman)
Dedi yoh yoh bir mehenge² sürmeli

Bağlantı

Hep gönüller muradıdır aşığın
Nöbetin bekleyen alır keşiğin³
Beklemeli şu sultanın eşiğin
Günde yüz bin kerre yüzler sürmeli

Bağlantı

Gâhi⁴ karıştırır kanlı yaş ile (aman aman aman)
Dost bulunmaz hayal ile düş ile (aman aman aman)
Yetilmez⁵ menzile⁶ bu gidiş ile (aman aman aman)
Hemen aşk atına binip sürmeli

Bağlantı

“Seher Vakti Çaldım Yârin Kapısını” isimli türküde ele alınan “İlâhi aşk” halk ozanlarının üzerinde önemle durduğu “seher vakti” motifi ile birlikte işlenmiştir. Âşıkların Tanrı’ya yakarışlarında, sevgiliye özleminde hep “seher vakti” ni seçtikleri ve

¹ Gevher: Mücevher

² Mehenk: Denek taşı, mihenk (Cevher madeninin testi için kullanılan taş)

³ Keşik: Sıra, nöbet

⁴ Gâh: Bazen, ara sıra

⁵ Menzil: Durak, erişilecek yer

⁶ Yetilmez: Ulaşılmaz

bu zaman diliminin Anadolu insanı için önemli olduğu bir gerçektir. Seher vaktini (bad-ı sabâ) özel ve önemli kılan, Kuran-ı Kerim’de vakit namazları içerisinde sabah namazının en hayırlısı ve önemlisi olarak kabul edilmesi ve bu zaman diliminde rahmet kapılarının açıldığı için ayrı bir önem atfedildiği görülmektedir (Erdoğan, 2015).

Bu türküyü ilgili olarak Abak (2007, s. 84-86) şunları anlatmaktadır: “Aşk atına binmiş süvari, yârin kapısını seher vaktinde çalmalıdır. Kapı elbet sürmeli (sürgü ile kilitli) olacaktır. Ancak otağın o görkemli yapısı boş değildir ve donanımlı gelen için kapı açılacaktır. Otağ, sultanlar için kurulan; herkesin çadırından daha büyük ve yüksek olan hükümdarlık çadırıdır. ‘Çıkageldi bir gözleri sürmeli’ mısrası ile şiirde anlatılmak istenen kavram, ‘kapı’ motifidir. Hz. Ali’nin gözleri ağrıdığında Peygamber Efendimiz, O’na bazı tedaviler önermiştir. Bunlardan biri de gözlerine sürme çekmesi tavsiyesidir. Hz. Hasan ve Hüseyin Efendimizin de gözleri sürmeli idi. Yine Hz. Ali için ‘İlmin Kapısıdır’ buyurulmuştur. Demek ki her bakımdan büyük bir buluşma anıdır seher, bir meclis kurma zamanıdır. Ne mutlu aşk hayatıyla kanatlanarlara, seherde bir kapı açılanlara, ne mutlu o meclise katılanlara!” şeklinde yorumlamıştır. Yani türkünün özellikle seher vakti yolculuğu yapılarak büyük bir fedakârlıkla bir toplantıya, meclise veya sevgiliyle buluşmaya gidildiğine dikkat çekmektedir.

Sevgi/aşk değeri “Cahildim Dünyanın Rengine Kandım” isimli türküde ise sevgiliye karşı bir yakarış şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Erişim 2):

*Cahildim dünyanın rengine kandım
Hayale aldandım boşuna yandım
Seni ilelebet benimsin sandım*

*Ölürüm sevdiğim zehirim sensin
Evvelim sen oldun âhirim sensin*

*Sözüm yok şu benden kırıldığına
Gidip başka dala sarıldığıma
Gönülüm inanmıyor ayrıldığına*

*Gözyaşım sen oldun kahirim sensin
Evvelim sen oldun âhirim sensin*

*Garibim can yıkıp gönül kırmadım
Senden ayrı ben bir mekân kurmadım
Daha bir gönüle ikrar⁷ vermedim*

*Batınım sen oldun zâhirim sensin
Evvelim sen oldun âhirim sensin*

⁷ İkrâr: Saklamayıp doğruca söyleme, açıkça söyleme. Bildirme. Kabul etme (Erişim 3)

Türküde, sevgiliye duyulan aşk, “seni ilelebet benimsin sandım” ve “ölürüm sevdiğim zehirim sensin, evvelim sen oldun âhirim sensin” dizeleriyle baş edilemeyecek kadar zor duygular, ölüme sebep olacak zehir sembolü ile somutlaştırılmış, “evvel” ve “ahir” kavramlarıyla sınırsız hoşgörü değeri bütün bir ömür ile anlatılmak istenmiştir. Bu dize türkünün ana teması niteliğinde, her bölümün sonunda bağlantı olarak tekrarlanmıştır.

Türküde “aşk” değeri, “sözüm yok şu benden kırıldığına...” dizeği ile sevgilinin başka ellere/yarlara gitse bile hoşgörü ile karşılandığını ifade etmektedir. “Garibim can yıkıp gönül kırmadım, senden ayrı ben bir mekân kurmadım, daha bir gönüle ikrar vermedim” dizelerinde ise sevgiliden ayrı kalışın bile büyük bir sabır ve saygı çerçevesinde nazik bir dille ifade edildiği görülmektedir.

Son bağlantıda ise olumsuz metaforik yaklaşımlardan sonra, TDK Büyük Türkçe Sözlük’teki tanımlarına göre batın “gizli, görünmeyen” ve zahir “açık, belli” anlamındaki biraz daha olumlu etki bırakan zıtlıklar ile sevgiliye duyulan saygı ve hoşgörü bir kez daha dile getirilmiştir.

Sevgi değeri iki türküde ise vatan sevgisi/memleket sevgisi ve insan sevgisi temasıyla işlenmiştir. “Vatanım Memleketim Bu Mutlu Günde/Saygı Duyarım” isimli türküde vatan sevgisini daha da pekiştirmek üzere birlik-beraberlik, barış ve eşitlik değerleri ile ön plana çıkmıştır (Erişim 4).

*Vatanım memleketim bu mutlu günde
Büyüğüne küçüğüne saygı duyurum
Ayrım yapmayana kendi gönlünde
İnsanlık adına sevgi duyurum*

*Cehaletin kökün söktüğü için
Yarına insanlık ektiği için
Ozan anıtını diktiği için
Kırşehir iline saygı duyurum*

Neşet Ertaş’ın “Anavatanımsın Baba Yurdumsun” isimli türküsünde ise hem memleketi Kırşehir’e hem de ustası-babası âşık Muharrem Ertaş’a sevgi, saygı ve özlem içeren methiyesi vardır. Türküde “...Kimi engin kimi yüksek evlerinle, Kimi fakir kimi zengin beylerin ilen...” dizeleriyle memleketini tasvir etmektedir. “Feleğin yazdığı kara yazılan, çok yürüdüm bağrımdaki sızıyan, kara kaşlarıyan kara gözüyen, âşık ettin beni birin Kırşehir” dizeleriyle de “Anavatanım, baba yurdum” sembolleriyle nitelendirdiği doğduğu topraklara duyduğu sevgiyi, saygıyı, minneti ifade etmektedir (Erişim 5).

*Ana vatanımsın baba yurdumsun
Ozanlar diyarı şirin Kırşehir
Uzak kaldım gurbet elde derdimsin
Hasretin bağrımda derin Kırşehir*

*Kimi engin kimi yüksek evlerinle
Kimi fakir kimi zengin beylerin ilen
Kazaların nahiyelerin köylerin ilen
Gönlümün içinde yerin Kırşehir*

*Feleğin yazdığı kara yazıyanan
Çok yürüdüm bağrımdaki sızıyanan
Kara kaşlarıyanan kara gözüyenen
Aşık etti beni birin Kırşehir
(Yaktı bu bağrımı birin Kırşehir)*

*Garibim engince gönüller alan
Aşkı feryadıyanan sazını çalan
Ozanlar içinde pirimiz olan
Muharrem ustadır erin Kırşehir*

Sevgi değeri; saygı, adalet ve hoşgörü değerlerini de kapsayan “Yolcu” isimli bir başka türkü ile karşımıza çıkmaktadır. Türküde sadece insanlar arasında değil bütün canlılar arasında karşılıklı sevgi, saygı, hoşgörü ve adaletin inşa edilmesi gerekliliği anlatılmaya çalışılmıştır.

*Bir anadan dünyaya gelen yolcu
Görünce dünyaya gönül verdin mi
Kimi böyü, kimi böcek, kimi kul
Merak edip hiçbirini sordun mu
Bunlar neden nedenini sordun mu*

*İnsan ölür ama uruhu ölmez
Bunca mahlûkat var hiçbiri gülmez
Cehennem azabı zordur çekilmez
Azap çeken hayvanları gördün mü*

*İnsandan doğanlar insan olurlar
Hayvandan doğan hayvan olurlar
Hepisi de bu dünyaya gelirler
Ana haktır sen bu sırra erdin mi
Bunlar neden sebebini sordun mu*

*Vade tek mil olup ömrün dolmadan
Emanetçi emanetin almadan
Ömrünün bağının gülü solmadan
Varıp bir canana ikrar verdin mi
Varıp bir cananın kulu oldun mu*

*Garip bülbül gibi feryat ederiz
Cahiller elinde küskün kederiz
Cehalet elinde küskün kederiz
Hep yolcu yuz böyle geldik gideriz
Dünya senin vatanın mı yurdun mu*

Türküde, dünyaya gelen tüm canlıların hayat yolunda yolcu oldukları anlatılırken, insandan doğanların insan, hayvandan doğanların hayvan oldukları ve kimi canlının zehirli (böyü), kimisinin ise insanoğlu (kul) olduğundan bahsedilmektedir. Bütün canlıların yaşarken birbirine sevgi, saygı, hoşgörü ve adaletli olması gerektiği ise “vade tekmil olup ömrün dolmadan..... varıp bir canana ikrar verdin mi, varıp bir cananın kulu oldun mu?” dizeleriyle anlatılmaktadır. “Garip bülbül gibi feryat ederiz,..cehalet elinde küskün kederiz, hep yolcuyuz böyle geldik, gideriz, dünya senin vatanın mı yurdun mu” dizeleriyle ise hiçbir canlının dünyaya sebepsiz gelmediği ancak bu tasavvufi düşüncenin çoğu canlı tarafından farkında olunmadığı ve vade dolduğunda herkesin bu alemden göçeceği gerçeği anlatılmaktadır. İnsanoğlunun üzüntüsü, yaşadığı zorluklar karşısında tepki olarak yükselen çığlıkları da bülbülün feryadı ile benzetilerek metaforik bir yaklaşım sergilenmiştir.

İslam filozofu Farabi, “Toplum sevgiyle kaynaşır, adaletle yaşar.” der. Sevginin pasif, adaletin ise aktif birer değer olarak kabul edilmesinin aksine sevgi insanları kaynaştıran, birbirine bağlayan doğal ve aktif hatta duygunun da ötesinde ahlaki bir erdemdir. Sevgi insanın fitratında vardır ve tüm değerlerin temelini oluşturmaktadır. Sevgi; fedakârlığı, özverili olmayı ve karşı tarafın iyiliğini ister. Sevgi adaletin kaynağıdır, merhametle iç içedir ve tüm sanatların özünü oluşturur. Özden’e göre de (2004) tüm güzelliklerin, sanatın, bilimin, kısacası tüm olumlu ruh halinin temelinde sevgi bulunur. Nasîruddin Tûsî’ nin ifadesi ile adalet, sevginin kaybolduğu zamanda ihtiyaç duyulan bir erdemdir. Bu sebeple sevgi, adaletin de temelini oluşturur (Taşan, 2014).

Yukarıda anlatılan duygu durumu “Dinle Sana Bir Sözüm Var” isimli türküde ise şu dizelerle anlatılmaktadır.

*Dinle sana bir sözüm var
Kimseyi hor görme gardaş
Kim nasıldır Allah bilir
Kötüleyip yerme gardaş*

*Tek Hâkim'dir ulu gani
Bir yaratmış seni beni
Veren alır tatlı canı
Ötesini sorma gardaş*

*Gönül bilmeyenler çoktur
Bilmeyende gönül yoktur
Bilmiş ol ki gönül haktır
Sakin ol ha kırma gardaş*

*Kerameti sende bilip
Bilmeden günahkâr olup*

*İnsan doğup hayvan ölüp
Cehenneme girme gardaş*

*Bak hayvanların halına
Gitmiş şeytanlık yoluna
Kaderin garib kuluna
Başka isim verme gardaş*

Sonuç ve Öneriler

Araştırma teması ve sınırlılıklarına uygun olarak elde edilen bulgular doğrultusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Türkülerin tamamına yakını sevgi/aşk değerini içermektedir.
- Barış, adalet, saygı, hoşgörü, sorumluluk, vatanseverlik ve eşitlik değerleri farklı türkülerde olmak üzere türkülerin tamamında sevgi/aşk değeriyle birlikte dile getirilmiştir.
- Kırşehir türkülerinin müzik eğitimi derslerinde değerler eğitimi çerçevesinde işlenebilirliğinin uygun olduğu tespit edilmiştir.

Değerler eğitiminde karşılaşılan en önemli sorunlardan biri, sadece bilgi boyutunun esas alınıp tutum ve davranış boyutunun genellikle göz ardı edilmesidir. Çünkü değerler, bilgi, duygu ve davranış olaylarının bir terkibi halindedir. Değerlerin eğitimine de bu bütünlük içinde bakmak gerekir. Bilgiyi bilmek önemli olmakla birlikte benimsenip davranışlara yön vermediği sürece değer eğitiminin başarısından söz edilemez. Çünkü bilgi boyutu kavramların ne olduğunu, neleri içerdiğini ve özellikleri, duygu boyutu benimseme, kabul etme, önemine inanma gibi duygusal özellikleri ve tutumları, davranış boyutu ise değerlere ilişkin sahip olunan bilgi ve duyguların davranışlara yansımalarını kapsar (Güngör, 1998, s. 26). Değerin büyüklüğü veya önemi, o nesneyle ilgili davranışların kapsamını ifade eder. Büyük bir değerden söz ettiğinizde, birçok davranışı yönlendirmeye başlayan bir tercihten söz ediyorsunuz demektir. Bilişsiz bir duyuş olmayacağı için fark edilir hale gelen bir şey, önce bilinmiş olur, sonra da duyuşsal nitelik kazanır. Bu durum tersinden okunduğunda şöyle denebilir: Bir biliş eninde sonunda duyuşsal bir nitelik kazanır. Dolayısıyla bildiğimiz, öğrendiğimiz her şeyle ilgili bir duyuşsal tepki geliştiririz (Bacanlı, 2006).

Bu bakımdan eğitim kurumlarında sadece neyin doğru neyin yanlış olduğunun kuramsal aktarımının yanısıra sevgi, saygı, sorumluluk gibi temel toplumsal değerlerin öğretilmesi üzerinde de durulmalıdır. Çünkü bireyler gündelik hayatta karşılaşacakları bireysel ve toplumsal çatışmaları çözmek üzere hem bilişsel hem de duyuşsal donanıma ihtiyaç duyacaklardır.

Bu çerçevede “Müzik Öğretimi Programının, öğrencilerin öğrenerek ve deneyimleyerek müzik sevgisinde, müzik zevkini sağlamada, kendilerini ve çevrelerini müzik eğitimi ile tanımalarında ve estetik bakış açıları oluşturmada önemli bir rolü vardır” (MEB, 2018) görüşünden hareketle ve çalışmada elde edilen bulgulardan ulaşılan sonuçlara göre şu öneriler sunulabilir:

- Müzik ders kitaplarında ulusal ve evrensel değerleri içeren eserlere öncelik verilebilir.
- Bu sayede eğitimin çevreden evrene ilkesi kapsamında milli kültürümüzün önemli öğelerinden olan türkülerimize daha fazla yer verilmesi sağlanabilir.
- Türkülerin öğretim programlarında yer verilmesi ve gelecek nesillere aktarılabilmesi için bu ve benzeri çalışmalara ağırlık verilebilir.

Kaynakça

- Abak, Ş. (2007). *Karpuz kestim yiyen yok*. Vadi Yayınları, Ankara.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (16), 9-27. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29184/312499>
- Akyol, Y. (2017). II. Meşrutiyet dönemi eğitimcilerinin değerler eğitiminde edebî ürünlerin ve müziğin kullanımına ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 376-393. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1487197>
- Arıcı, A. F. & Er, Z. (2017). *Değerler eğitimi aracı olarak türküler: bir içerik analizi*. IV. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu.
- Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal davranış eğitimi*, Nobel Yayınları. Ankara.
- Erdoğan, G. (2015). Türkülerde Seher Yeli Motifi. *III.Uluslararası Halk Kültürü Sempozyumu*. Cilt 2. ss. 751- 758. Ankara/Kazan Belediyesi Kültür ve Sosyal İşleri Müdürlüğü Kültür Yayınları.
- Fromm, E. (1994). *Sevme sanatı*. Akış Yayınları. Ankara.
- Güngör, E. (1998). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar: ahlâk psikolojisi, ahlâki değerler ve ahlâki gelişme: Profesörlük Tezi*. Ötüken Yayınları.
- Kaplan, A. (2005). *Kültürel müzikoloji*. Önsöz Basım Yayıncılık. İstanbul.

- Karagöz, B. (2013). *İlköğretim ğrencilerine değerlerin okul şarkilari yoluyla kazandırılması*. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Müzik Eğitimi Bilimdalı, Doktora Tezi.
- Kınık, M. (2011). Bir iletişim aracı olarak Türk halk müziği ve türküler. *Erciyes İletişim Dergisi*, 2(1).
- Kova, . (2014). *TRT repertuarında bulunan deyiş ve semahların müzikal analizi ve değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Kurudayıoğlu, M. & akıcı, E. (2013). Türk edebiyatı dersinin ğretiminde değerler. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3). s.41-57.
- MEB (2018). [T.C. Mill Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı \(meb.gov.tr\)](http://www.meb.gov.tr)
- Özden, H. . (2004). Türk vakıf kurumunun duygusal ve felsefi temelleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 339-349.
- Taşan, Z. (2014). İbn Miskeveyh ve Nasîruddin Tûsî'nin siyaset felsefelerinde adalet-sevgi ilişkisi. *Bildiriler Kitabı-2*, 101.
- TDK Güncel Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 05.06.2020, 15.54)
- Timuçin, A. (2005). Değer nedir. *Felsefe Dünyası*. Sayı 41/1, Sayfa 11-12.
- Toptaş, B. & Güler, E. (2016). İlk ve orta ğretim müzik kitaplarında Türk halk müziği eserlerinin içerik analizi. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 2(1), 1-20.
- Turan, R. & Ulusoy, K. (2014). *Farklı yönleri ile değerler eğitimi*. Pegem Akademi, Ankara.
- Uçan, A. (2005). *Temel kavramlar-ilkeler-yaklaşımlar ve Türkiye'deki durum*. Evrensel Müzikevi, Ankara.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimi'ne genel bir bakış. *TÜBAR*. XIX. 499-522.
- Yeşil, R. & Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2). 65-84.
- Yıldırım, A. & şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, 8. Basım. Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Yılmaz, M. (2014). *Değerler eğitimi ve okul etkinlikleri*. Ensar Neşriyat, İstanbul.
- Erişim 1: <https://www.repertukul.com/>

Erişim 2: [cahildim dünyanın rengine kandım| Türk Halk Müziği \(notaarsivleri.com\)](#)

Erişim 3: <https://sozluk.gov.tr/>

Erişim 4: [Vatanım memleketim bu mutlu günde| Türk Halk Müziği \(notaarsivleri.com\)](#)

Erişim 5: [Anavatanımsın baba yurdumsun| Türk Halk Müziği \(notaarsivleri.com\)](#)